

סטודנט להנדסה

בשנים 1943-1945 למדתי ב"קולג'יו" (בית ספר ללימודי המשך, כמו ה"קולג'ים" בארה"ב). אלה היו למעשה לימודי הכנה לקראת האוניברסיטה. אני שאפתי להתקבל ל"פוליטכניקה" – האוניברסיטה הבכירה למקצועות ההנדסה, מעין "טכניון" ברזילאי.

ושוב, המוטיבאציה היתה כפולה: גם ללמוד במקום הטוב ביותר, וגם להתקבל בהצטיינות – דבר שיבטיח לימודים חינם. ידעתי שקשה להתקבל למוסד הזה (רק אחד מכל שמונה פונים היה מתקבל) ולכן השקעתי מאמץ רב בלימודים בקולג'יו. וכך, במשך השבוע, הייתי נער שחותר לקראת קריירה מקצועית, מוקף בגויים. אבל בסופי השבוע המשכתי את ההתקרבות אל העולם היהודי והציוני. במוצאי שבת הייתי יוצא לרקוד במועדונג "מכבי", "סירקולו" או "פרוגרסו" היהודיים. בימי ראשון, אחרי ששיחקתי וצפיתי בכדורגל (בקבוצה האהודה עלי "סאן פאולו פוטבול קלוב"), הגיע תורה של הציונות: במועדון "מכבי" היינו שומעים הרצאות על הרצל, ביאליק ובן גוריון. אם להודות על האמת, לא תמיד זה עניין אותנו, אבל בואו ניזכור שהיינו רק בני-עֶשרה...

והנה, בהדרגה, הדברים הגדולים האלה, שקוראים להם "ציונות" ו"העם היהודי", מתחילים לחלחל לתוך ההוויה שלי. במסגרת "ההסתדרות הציונית" נוצר הקשר עם קבוצות בני נוער בערים אחרות, והיינו נוסעים אלה אל אלה במסגרת "החלפת משלחות נוער".

באחת הנסיעות האלה, גיליתי עד כמה לא הכרתי את העולם, וכמעט שילמתי על זה בחיי. היינו ארבעה חברים מסאן פאולו, שהגיעו לריו – עיר החופים הקסומים. הלכנו להתרחץ ב"קופֶקֶבְנָה", החוף המפורסם. הים היה סוער והחוף היה ריק מבני אדם. אותנו זה לא הטריד; כלל לא הבנו מה הסכנות הטמונות בים. לבשנו בגדי ים ורצנו אל תוך המים.

פתאום גל ענק כיסה אותי ומשך אותי במהירות. נזכרתי שחברי, אשר (היום חבר קיבוץ כפר סאלד), איננו יודע לשחות. במאמץ רב התקרבתי אליו, והוא מיד נאחז בצווארי כך שלא יכולתי לזוז. הבטתי לעבר החוף וראיתי שנסחפנו הרחק ממנו. השניים האחרים היו שקועים במאמץ להציל את עצמם. כבר כמעט התייאשתי. לבסוף, במאמץ עליון, הצלחתי להשתחרר מהלפיתה של אשר, ומשכתי אותו לעבר החוף. כשהגעתי לשם באפיסת כוחות, הופיע גבר חסון ואמר: "שלום, אני המציל. מישהו פה צריך עזרה?"...

למרות הטראומה, שני דברים טובים יצאו לי מהארוע הזה. ראשית, התמלאתי תחושת גאווה ציונית: הלא גם אני, ממש כמו שרה אהרונסון ויוסף טרומפלדור – העמדתי את חיי מנגד במסגרת פעילות ציונית! ... שנית, למדתי לקח חשוב: אסור לנו לסמוך על הגויים. הם אף פעם לא יגיעו בזמן להציל אותנו...

בפברואר 1946 ניגשתי לבחינות הכניסה ל"פוליטכ-ניקה". התחרות היתה קשה: 642 מועמדים התחרו על 81 מקומות. לא היה מאושר ממני, כשהודיעו לי שהתקבלתי. דורגתי במקום ה-21 המכובד! ביום שהגעתי לשם, עשו לי קרחת של טירון, ומיד אחרי זה נכנסתי למעגל הלימודים, המלוּוָה בשני האלמנטים הבלתי נפרדים בכל אוניברסיטה

בברזיל: הכדורגל והנשפים. לכל אלה "נשאבתי" ושקעתי בעולם חדש ומרתק.

בתחילת 1948 קרה משהו חריג: סטודנט יהודי הוצע להנהלת אגודת הסטודנטים של ה"פוליטכניקה". הסטודנט הזה הייתי אני. כשחבכי פנו אלי שאתמודד על התפקיד, עניתי בביטול: הרי כולם יודעים שאת המוסד הזה מנחה קו פאשיסטי ואנטישמי. זה לא ילך! אבל לבסוף הסכמתי לנסות, ולו כדי להוכיח שאני לא חושש להתמודד. להפתעתי – זה הצליח!

נבחרתי כנציג השנה השלישית של תלמידי מגמת הנדסה. והנה, לאחר שנים רבות יש גם נציג יהודי בתוך הנהלת הסטודנטים! האם זו תחילתה של קריירה פוליטית מופלאה? אחדים מחבכי חשבו כך. זה החמיא לי ומשך אותי, וייתכן באמת שזה היה כיוון ההתפתחות שלי, אלמלא דבק בי חיידק אחר, הרבה יותר חזק: הציונות.

באותה תקופה החלו להיחשף יותר ויותר תוצאות מלחמת העולם השנייה. באיחור של מספר שנים התחיל העולם כולו להבין את גודל השואה שעברה על העם היהודי. כמו כולם, גם אני הזדעזעתי עם כל גילוי חדש. מבלי שהייתי מודע לזה, תחושת השייכות שלי לעם היהודי הלכה והתחזקה. בכל פעם שמישהו היה אומר לי: "אבל אתה לא נראה יהודי", משהו היה זע בתוכי. לא ידעתי להגדיר בדיוק מה זה ה"משהו" הזה, אבל הבנתי שהוא משמעותי מאוד בשבילי. במקביל, קרו שני אירועים שהשפיעו עלי רבות. הראשון היה במישור הלאומי: קראתי על משפט דרייפוס, והפרשה נחרטה עמוק בלבי: איך אדם יכול לסבול אי צדק כזה רק מפני שהוא יהודי? האירוע השני היה במישור האישי. היה לי חבר בשם ג'וקה, גם הוא סטודנט להנדסה. ג'וקה היה בן של מוהל, והיתה לו הכרה

יהודית מלאה וגאה. בשבת אחת יצאנו להסתובב יחד ברחוב. היתה זו "שבת הללויה" – חגיגה שנתיית של "הגויים", בה הנוצרים מקיימים מסורת קתולית מאוד תרבותית ורוחנית: הם היו עושים דחלילים, תולים אותם על עמודי חשמל ברחוב, צועקים לעברם "יהודי! יהודי!" ושורפים אותם. זאת היתה בשבילם נקמה על זה שלפני אלפיים שנה היהודים בגדו בישו. ברזיל היא ארץ קתולית, שטופה בדת. אני הייתי רגיל לאירועים כאלה ולא ייחסתי להם חשיבות מיוחדת. אבל באותה שבת, כשטיילתי עם ג'וקה בן המוהל, ראינו משהו שחרג משריפת דחלילים. מולנו עברה קבוצה של צעירים ליטאיים, שרדפו אחרי יהודי מבוגר ומשכו בזקנו הלבן. הרגשתי איך הדם סוער בעורקי. צעקתי לג'וקה: "בוא נרוץ לעזור לו!". נדהמתי ממה ששמעו אזני. "אמריקו, עזוב. היום זה היום שלהם, יש להם זכות לעשות את זה".

בינתיים. הקתולים האדוקים עזבו את היהודי. כנראה למשוך בזקן זה לא טקס מספיק דתי כמו לשרוף דחלילים. אבל תשובתו של חברי נשארה חקוקה בליבי: אנחנו, היהודים, לא רק מקבלים את האנטישמיות כ"גזירה", אלא אפילו רואים בה משהו לגיטימי!

וכך, בראשית 1948, הבנתי שיותר אני לא יכול להתעלם מהקולות שבתוכי. אני לא אוכל לשקוע בחיים הפרטיים שלי ולהרכין את הראש בכל פעם שיצוץ ראשה המכוער של האנטישמיות.